

УДК 78.071.2

ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ МИКОЛИ МОЗГОВОГО

Бовсунівська Наталія Миколаївна,

к.пед.н., доцент

Маєвський Вадим Леонідович

здобувач II (магістерського) рівня освіти

Житомирський державний університеті імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Себе ніколи не називаю композитором,

а вигадником пісень...

(М. Мозговий)

Анотація: У роботі висвітлено роль наукового доробку Миколи Мозгового. Зроблено акцент на актуальності результатів його пошуків у сучасних умовах. Вказано, що проблеми, які описав митець в своїх наукових статтях та інтерв'ю, є досі практично невирішеними. Також продемонстровано, що М. Мозговий-науковець уперше визначив чинники впливу на формування української естрадної пісні та етапи розвитку пісенного мистецтва, розкрив поняття «масовізація» естрадної пісні.

Ключові слова: композитор, українська естрада, естрадна пісня, етапи розвитку, наукова спадщина.

Ціль роботи. Полягає у висвітленні змісту наукового доробку видатного українського естрадного композитора та виконавця Миколи Мозгового.

Матеріали та методи. В роботі застосовано декілька наукових методів: аналізу – для визначення основних форм музичної творчості, хронології – з метою простежити музичну еволюцію митця. Джерельною базою слугували наукові дописи М. Мозгового (статті та дисертація) а також інших авторів, які

досліджували багатогранну творчість митця.

Результати та обговорення. В більшості свідомих українців слово «пісня» викликає в уяві широкий степ, дніпровські кручі, вершини старих Карпат, згадку про перше кохання... Власне пісня належить до тих першооснов, на яких формувалася нація. Українське естрадне мистецтво є прямим спадкоємцем багатівікових традицій народної творчості і нині є одним з самих популярних видів виконавства. Проте, незважаючи на це, з відомих причин історією національної естрадної пісні, тенденціями її розвитку, займалася відносно невелика кількість дослідників: місце та роль естрадної пісні в культуротворчому процесі вивчали О. Гончарова, Н. Дрожинна, Т. Рябуха, О. Сапожник; історією вітчизняного естрадного мистецтва, його тенденції розвитку вивчали Л. Прохорова, В. Тормахова, О. Шевченко та ін.

Вивчення українського естрадного мистецтва розпочалося в нелегкі дев'яності.

Проте необхідно зауважити, що при багатстві виконавських традицій, розмаїтості виконавських творчих одиниць, і навіть наявності в українському суспільстві неологізмів «шлягер» і «шоу-бізнес», ці два споріднені поняття існували окремо одне від одного. Вірніше – бізнесу взагалі не існувало як такого. (Власне – в той час про любий бізнес казати не випадає. В пострадянській Україні вже існувала «Територія А», «12-2», але це хіт-паради, які, по великому рахунку, не мали стосунку до справжньої музичної бізнес-індустрії.

«Шоу є, бізнесу немає» – якось зауважив М. Мозговий. І кому, як не йому було знати витоки, хвилі, специфіку розвитку української естрадної пісні. Він сягнув вершин українського пісенного мистецтва і як композитор, і як співак, і як менеджер в сфері культури. А кожна його пісня – історія життя, кохання. В ній поєднуються фольклорні інтонації рідного безмежного краю і надсучасні електронні ритми, сповідь серця і зворушлива присвята солдатам. Проте, окрім шанованого в різних колах слухачів творчого доробку митця, непересічне значення має його наукова діяльність. Професор та завідувач кафедри теорії та

методики постановки голосу Інституту мистецтв Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, М. Мозговий багато часу присвятив вивченню естрадної пісні: її мелосу, інтонаційному наповненню. Досліджував її фольклорні та джазові першовитоки. Свої безцінні узагальнення він виклав у кандидатській дисертації «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні» [1]. В цьому науковому доробку чітко диференційовано і охарактеризовано етапи становлення і тенденції подальшого розвитку естрадної пісні. Згідно з дисертаційним дослідженням, вони є наступними:

- середина ХХ ст., коли відбувався етап формування цього жанру (політична ситуація також сприяла розвитку національного мистецтва хоч і в умовах тоталітарної держави). На цей період відносної свободи припадає розквіт творчості О. Білаша, В. Верменича, Г. Майбороди, П. Майбороди, І. Шамо а також знаменитих поетів-класиків: Д. Павличка, Д. Луценка, А. Малишка, Б. Олійника М. Сингаївського... Основні риси творів, які написані в цей період – ліричність, мелодійність, фольклорна стилістика.

- друга половина ХХ ст. вважається кульмінацією розвитку естрадної пісні. Вона характеризується бурхливим розвитком колективної форми творчості – вокально-інструментального ансамблю. Необхідно назвати такі видатні гурти як «Смерічка», «Ватра», «Водограй», «Кобза», «Краяни»... Учасниками гуртів були також знакові особистості: Л. Дутковський, Н. Яремчук, В. Зінкевич, В. Івасюк, І. Попович, В. Морозов, І. Білозір, О. Білозір. В країні на зрусифікованій естрадній сцені і ефірах наступає ера української пісні. Мало того – радянські композитори почали писати музику на вірші українських поетів, робити обробки народних пісень [2]. Цей час став кар'єрним олімпом для виконавців-бардів: А. Горчинського, розпочинали творчу діяльність Тризубий Стас (Станіслав Щербатих), В. Шинкарук, К. Єрофеев, тріо «Маренич» (на тлі суспільного застою і тотального вихолощення владою всього національного, цей колектив в умовах цькування та заборон зумів надати українському пісенному мистецтву життєдайного імпульсу, творчо переосмислив традиції народної пісні а також жанрів камерної

вокальної лірики: романсу, канту. Проте, практично на вершині кар'єри колектив раптом зникає з естрадного і телевізійного олімпу: небажання співати під фонограму, відмова брати участь у концерті на Московській Олімпіаді. Тоталітарна влада також швидко нагадала їм захоплення піснями січових стрільців: «Ми тоді потрапили в немилість до влади через свою принципову позицію. Відмовилися брати участь в одному урядовому концерті в палаці «Україна» [3].

- кінець минулого століття ознаменувала серйозна трансформація естрадного мистецтва: започатковуються потужні фестивалі «Червона рута», «Таврійські ігри», «Чорноморські ігри», «Доля»... На пісенній естраді знаковими стають імена Т. Петриненка і гурту «Гроно», П. Зіброва, В. Білоножка. Феноменальним став успіх гурту «ВВ», «Кому вниз» (індустріальний готичний рок), «Братів Гадюкіних» (панків, які поєднали в піснях напрямки від реггі до блюзу та фолку). Тобто – до 1991 року Україна вже мала надпотужну рок-сцену і винятковий пісенний багаж, який було виплекано в умовах цензури, тотального засилля російського пісенного контенту і «діячів» від силових структур [1].

Проте, сам Микола Петрович розумів, що незважаючи на його практичну і наукову діяльність, простір української музичної естради є своєрідною *terra incognita* національної культури. Також він усвідомлював, що проблема масовізації естради, відсутності чіткого законодавства, ринкових механізмів і певного роду анархії в середовищі шоу-бізнесу загострилася саме в кінці ХХ ст. Єдине, в чому був упевнений маестро – це абсолютна конкурентноспроможність української естрадної пісні на внутрішньому та міжнародному ринку [4; 5]. І майбутні події показали його правоту.

Висновки. Наукові праці М. Мозгового є підґрунтям, яке дозволяє формувати сучасні підходи до розвитку естрадної освіти, поглиблювати наукові дослідження в галузі культури та розширювати їх проблематику.

Не втримавшись в рамках наукової статті, хочемо сказати, що піснями Миколи Мозгового до слухачів зверталася сама Україна, а той, хто мав

можливість з ним спілкуватися, ставав по духу українцем. «Його „день і ніч” минули назавжди. А „рідний край” осиротів. Він належав до покоління Володимира Івасюка та Назарія Яремчука – плеяди, що зробила популярною українську пісню» [6, с. 111]. Тому хотілося б окремо зазначити «За що пам’ятаємо Миколу Мозгового»? :

- за неповторну творчість;
- за вірність українській мові, мелосу;
- за виховання нових генерацій вокалістів, здатних співати без фонограми;
- за дослідження особливостей історичного розвитку української естради в різні часові відтинки;
- за дослідження еволюційних процесів формування музичної естради в Україні, коли зумів визначити немало чинників, які визначають рівень масовізації вітчизняної естради;
- за боротьбу з аудіопіратством;
- за вірність українській пісні в умовах, коли вона перебувала в лещатах тоталітарного режиму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мозговий М.П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2007. 19 с.
2. Мозговий М.П. Українська естрадна пісня 60-80-х років ХХ століття // Зб. наук. праць: *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 10. Рівне, 2005. С.45–49.
3. «Район. Історія» : Видання про минуле Великої Волині. Визнання і важкі часи славетного колективу «Тріо Маренич» з Луцька. 11 Вересня 2018. URL : <https://history.rayon.in.ua/topics/386035-viznannia-i-vazhki-chasi-slavetnogo-kolektivutrio-marenich-z-lutska>
4. Мозговий М.П. Українська пісенна естрада в умовах ринкових відносин

/ Державна академія керівних кадрів: Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Вип. 15. Київ, 2005. С.185–190.

5. Мозговий М. Чинники розвитку сучасної української естрадної музики // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. № 2 (21). С. 64–70.

6. Тризна В. Творчий портрет Миколи Мозгового. Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. 17-18 жовтня 2019 року. Ч.І / заг. ред. В.В. Фомін. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. 267 с.